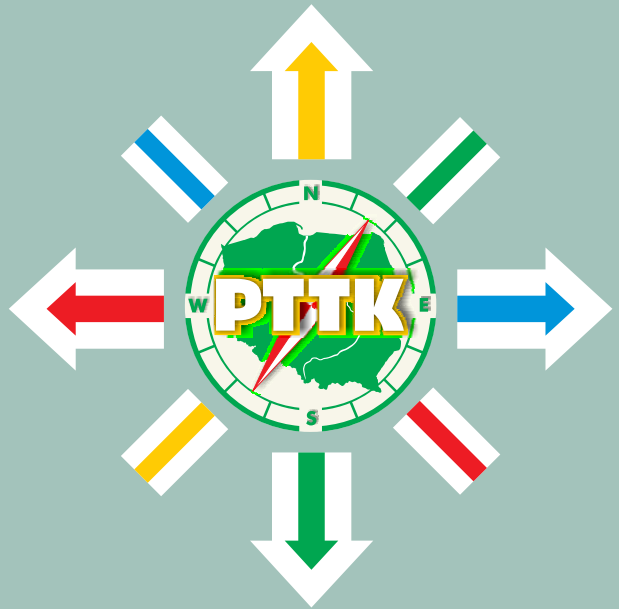

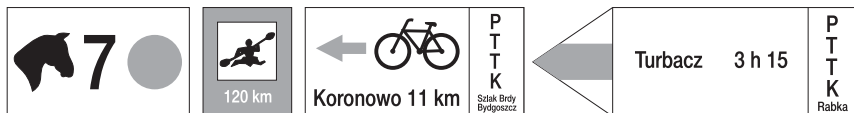
Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze

INSTRUKCJA ZNAKOWANIA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Zarząd Główny

**INSTRUKCJA
ZNAKOWANIA
SZLAKÓW
TURYSTYCZNYCH**

Warszawa 2007

Uchwała nr 170/XVI/2007

Zarządu Głównego PTTK z dnia 21 IV 2007 r.

w sprawie wytyczania, znakowania i odnawiania szlaków turystycznych przez PTTK.

Na podstawie art.9 ust. 1 pkt 9 oraz art. 9 ust. 2 pkt 5 Statutu Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Zarząd Główny postanawia:

1. Zatwierdzić instrukcję znakowania szlaków turystycznych stanowiącą załącznik nr,1 do niniejszej uchwały,
2. Przyjąć, że instrukcja może być stosowana do wytyczania i znakowania szlaków kulturowych.
3. Zobowiązać właściwe dla poszczególnych rodzajów szlaków komisje Zarządu Głównego PTTK do opracowania i spopularyzowania materiałów metodycznych oraz monitoringu i utrzymywania stanu konkretnych rodzajów szlaków,
4. Wystąpić do Rady Ministrów o ujęcie w trybie art. 4 Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariatu wytyczania, znakowania i odnawiania szlaków turystycznych jako zadania publicznego,
5. Wystąpić do władz państwowych o przyjęcie opracowanego przez PTTK systemu wytyczania i znakowania szlaków turystycznych jako obowiązującego oraz powierzenie PTTK ewidencji tych szlaków, koordynacji prac w zakresie tworzenia szlaków, a także ich monitoringu,
6. W odniesieniu do szlaków górskich wystąpić do władz o przyjęcie prawnych zapisów, że zadania z zakresu wytyczania i znakowania szlaków turystycznych wykonuje Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, z wyłączeniem parków narodowych, gdzie zadania te są wykonywane przez dyrekcje tych parków w porozumieniu z PTTK,
7. Upoważnić Sekretarza Generalnego ZG PTTK do określenia w drodze zarządzeń maksymalnych stawek kosztów prowadzenia prac znakarskich na szlakach turystycznych: nizinnych pieszych, górskich pieszych, narciarskich, konnych , wodnych oraz szlakach rowerowych,
8. Zobowiązać Sekretarza Generalnego ZG PTTK do występowania do właściwych władz o środki na szlaki o charakterze międzynarodowym, ogólnopolskim i ponadregionalnym
9. Powierzyć nadzór nad realizacją uchwały Wiceprezesowi Towarzystwa, w którego zakresie obowiązków jest odpowiedzialność za sprawy szlaków turystycznych,
10. Uchylić uchwałę Nr.89/XIV/99 ZG PTTK z dnia 27.03.1999r w sprawie wykonywania zadań PTTK w zakresie lądowych i wodnych szlaków turystycznych,
11. Niniejszą uchwałę wprowadzić w życie z dniem podjęcia.

Wiceprezes ZG PTTK
Marek Staffa

Prezes ZG PTTK
Lech Drożdżyński

I. Wstęp

Od początku zorganizowanych form turystyki znakowaniem i konserwacją szlaków turystycznych zajmowały się stowarzyszenia turystyczne. Pierwsze szlaki turystyczne na ziemiach polskich wyznakowało w 1887 roku Towarzystwo Tatrzańskie, następnie prace te kontynuowało Polskie Towarzystwo Tatrzańskie i Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, a od roku 1950 prowadzi Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.

Udostępnienie najszerszemu ogółowi społeczeństwa turystycznie atrakcyjnych terenów jest jednym z naczelných zadań PTTK. Cel ten osiąga Towarzystwo przez utrzymywanie sieci znakowanych szlaków turystycznych.

Niniejsza instrukcja zawiera ogólne zasady projektowania, wykonywania i utrzymania szlaków turystycznych.

II. Podstawy prawne

1. PTTK realizuje cele statutowe w zakresie krzewienia turystyki i krajoznawstwa oraz aktywnych form wypoczynku, pomagając w wędrownictwie indywidualnym i grupowym przez wykonywanie zadań zleconych z zakresu administracji publicznej, związanych z wytyczaniem, znakowaniem i konserwacją szlaków turystycznych zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 1, art. 8 pkt 4 oraz art. 9 ust. 1 pkt 9 i ust. 2 pkt 5 statutu PTTK.
2. PTTK realizuje prace znakarskie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi w szczególności:
 - a. Wytyczanie szlaków turystycznych następuje zgodnie z ustaleniami ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 707 z późn. zm.);
 - b. Znakowanie górskich szlaków turystycznych odbywa się zgodnie z ustaleniami ustawy z 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (jedn. tekst Dz.U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889 z późn. zm.) oraz wydanego na jej podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (załącznika nr 2, Dz.U. Nr 57, poz. 358);
 - c. Znakowanie rowerowych szlaków turystycznych następuje zgodnie z ustaleniami ustawy z 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jedn. Dz.U. 2007 r. Nr 19, poz. 115) i ustawy z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.) oraz wydanych na jej podstawie: rozporządzenia ministra Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz.U. Nr 170, poz. 1993), rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. Nr 220, poz. 2181) i rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 23 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem (Dz.U. Nr 177, poz. 1729);
 - d. W przypadku wytyczania i znakowania szlaków turystycznych na terenie parków narodowych i innych form ochrony przyrody zastosowanie znajduje ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.);

- e. W przypadku wytyczania i znakowania szlaków turystycznych w lasach zastosowanie znajduje ustawa z 28 września 1991 r. o lasach (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 z późn. zm.);
- f. W przypadku wytyczania i znakowania szlaków wodnych zastosowanie znajduje ustawa z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019);
- g. Samowolne niszczenie, uszkodzanie, usuwanie lub ustawianie znaku turystycznego stanowi wykroczenie podlegające karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny zgodnie z ustaleniami art. 85 § 1 i 2 ustawy z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. Nr 12, poz. 114 z późn. zm.) z jednoczesną możliwością orzeczenia przez sąd na podstawie § 3 powołanego artykułu obowiązku zapłaty równowartości zniszczonego lub uszkodzonego znaku turystycznego albo obowiązku przywrócenia stanu poprzedniego.

III. Definicja szlaku turystycznego

1. Szlakiem turystycznym jest wytyczona w terenie trasa służąca do odbywania wycieczek, oznakowana jednolitymi znakami (symbolami) i wyposażona w urządzenia informacyjne, które zapewniają bezpieczne i spokojne jej przebycie turyście o dowolnym poziomie umiejętności i doświadczenia, o każdej porze roku i w każdych warunkach pogodowych, o ile szczegółowe wymagania nie stanowią inaczej (okresowe zamykanie w przypadku niekorzystnych warunków pogodowych lub ze względów przyrodniczych na terenach chronionych).
2. Rozróżnia się następujące rodzaje szlaków turystycznych:
 - piesze górskie i nizinne oraz ścieżki spacerowe, przyrodnicze i dydaktyczne,
 - narciarskie,
 - rowerowe,
 - kajakowe,
 - jeździeckie.
3. Każdy rodzaj szlaku posiada własny jednolity system znaków i urządzeń informacyjnych zgodny z niniejszą Instrukcją. Systemy te muszą być komplementarne, ponieważ szlaki różnych rodzajów mogą być prowadzone wspólnie.
4. Szlaki turystyczne tworzą spójną sieć na terenie kraju i łączą się ze szlakami w krajach sąsiednich. Część szlaków stanowi elementy sieci międzynarodowych lub ogólnoeuropejskich.
5. Wszystkie szlaki turystyczne jako elementy systemu bezpieczeństwa ruchu turystycznego i informacji turystycznej, są ewidencjonowane w Centralnej Kartotece Szlaków PTTK, a ich tworzenie i znakowanie podlega jednolitym zasadom.
6. Lokalne sieci ścieżek spacerowych, przyrodniczych i dydaktycznych powinny być również ewidencjonowane w Centralnej Kartotece Szlaków PTTK oraz być oznakowane zgodnie z „Instrukcją...”.

IV. Organizacja prac znakarskich

1. Koordynacją wszystkich prac związanych z siecią szlaków zajmują się komisje ZG PTTK:
 - a. Komisja Turystyki Górskiej,
 - b. Komisja Turystyki Pieszej,

- c. Komisja Turystyki Narciarskiej,
 - d. Komisja Turystyki Kolarskiej,
 - e. Komisja Turystyki Jeździeckiej,
 - f. Komisja Górskiej Turystyki Jeździeckiej,
 - g. Komisja Turystyki Kajakowej.
2. W szczególności do zakresu tych komisji należy:
 - a. dbanie o sieć szlaków turystycznych oraz związanego z nią zagospodarowania dla potrzeb turystyki kwalifikowanej;
 - b. przygotowanie planów prac znakarских;
 - c. zatwierdzanie nowych szlaków;
 - d. decydowanie o wszelkich zmianach w sieci szlaków;
 - e. prowadzenie dokumentacji i monitoringu szlaków;
 - f. nadawanie oznaczeń kodowych szlakom w Centralnej Kartotece Szlaków PTTK oraz rozpatrywanie wniosków o nadawanie nazw i imion szlakom;
 - g. zatwierdzanie sprawozdań z realizacji prac znakarских;
 - h. rozdział funduszy na prace znakarские;
 - i. nadawanie uprawnień znakarza, prowadzenie ewidencji znakarzy oraz organizowanie lub nadzorowanie szkoleń znakarza.
 3. Podstawową jednostką prowadzącą prace znakarские jest grupa znakarская. Grupy znakarские działają na określonym terenie przy oddziałach, strukturach regionalnych PTTK lub niezależnie z upoważnienia właściwej komisji ZG PTTK.
 4. Prace znakarские wykonywane są pod kierunkiem osób uprawnionych, posiadających aktualną legitymację znakarza i zlecenie na prowadzenie prac znakarских.
 5. Zakres czynności grupy znakarskiej obejmuje:
 - a. projektowanie nowych szlaków i dokonywanie uzgodnień ich przebiegów,
 - b. inicjowanie i opiniowanie zmian w sieci szlaków,
 - c. okresową kontrolę stanu szlaków,
 - d. udział w odbiorze prac znakarских,
 - e. rozliczanie prac znakarских,
 - f. przygotowanie dokumentacji szlaku,
 6. Zakres czynności zespołu znakarского obejmuje:
 - a. konserwację istniejących szlaków;
 - b. znakowanie nowych szlaków;
 - c. likwidację szlaków.

V. Ogólne zasady projektowania szlaków

1. Wyznakowanie nowego szlaku powinno być uzasadnione analizą dotyczącą:
 - a. potencjalnej atrakcyjności szlaku i przewidywanej frekwencji na nim;
 - b. dostępności szlaku (możliwość dojazdu do punktów początkowych i pośrednich);
 - c. stanu zagospodarowania turystycznego przyszłego szlaku;
 - d. powiązań projektowanego szlaku z istniejącą siecią szlaków.
2. Przebieg szlaku powinien być uzgodniony z:
 - a. właścicielami lub użytkownikami terenów, przez które przebiegać będzie szlak;
 - b. właściwymi władzami samorządowymi;

- c. w zależności od jego przebiegu i charakteru z:
 - nadleśnictwami, dyrekcjami parków krajobrazowych, Wojewódzkimi Konserwatorami Przyrody (w przypadku przebiegu przez rezerwy przyrody),
 - organami administracji dróg wodnych,
 - jednostkami Wojska Polskiego na terenach wojskowych,
 - właściwymi terenowymi dowództwami Straży Granicznej przy szlakach prowadzonych wzdłuż granicy,
3. Jeżeli projektowany szlak ma bieć po trasie wcześniej istniejącego, konieczne jest uzyskanie opinii od jednostki, która go wyznakowała.
4. Dokumentację projektu nowego szlaku lub nowego wariantu istniejącego szlaku stanowią:
 - a. wniosek zawierający szczegółowy opis przebiegu szlaku z uwzględnieniem rodzaju dróg, którymi będzie prowadzony oraz uzasadnienie potrzeby jego wyznakowania;
 - b. mapa w skali 1:50 000 lub 1:25 000 z naniesionym projektowanym szlakiem i istniejącymi już szlakami lub starym i nowym wariantem przebiegu modyfikowanego szlaku;
 - c. odpisy uzgodnień wynikających z p. 3 co do przebiegu szlaków;
 - d. odpisy opinii gestorów szlaków istniejących na projektowanej trasie przebiegu;
 - e. źródła finansowania prac.
5. Wpis do Centralnej Kartoteki Szlaków PTTK z przyznanym numerem szlaku jest równoznaczny z zatwierdzeniem wniosku o wyznakowanie szlaku.
6. Dokonywanie samowolnych zmian w sieci szlaków przed uzyskaniem akceptacji właściwej komisji ZG PTTK obciąża odpowiedzialnością i kosztami jednostkę prowadzącą prace znakarskie.
7. Nazwy lub imiona szlakom nadaje Zarząd Główny po uzyskaniu pozytywnej opinii właściwej komisji.

VI. Ogólne zasady prowadzenia szlaków

1. Szlaki łądowe, powinny prowadzić istniejącymi ścieżkami i drogami o nieutwardzonej nawierzchni, a gdy zachodzi konieczność zachowania ciągłości szlaku odcinek taki po drodze utwardzonej powinien być jak najkrótszy; szlaki rowerowe mogą prowadzić także po drogach o nawierzchni utwardzonej.
2. Szlak powinien zaczynać się (kończyć) przy przystankach komunikacji zbiorowej, w punktach węzłowych szlaków, przy obiektach PTTK i innych obiektach turystycznych, lub w innych łatwo dostępnych miejscach koncentracji ruchu turystycznego.
3. W miastach szlaki powinny zaczynać się przy końcowych, a wyjątkowo pośrednich przystankach komunikacji miejskiej. W mniejszych miejscowościach wszystkie szlaki powinny się schodzić w jednym miejscu.
4. Szlak powinien:
 - a. przebiegać w sposób logiczny bez niepotrzebnego nakładania drogi;
 - b. być wyposażony w znaki i urządzenia informacyjne;
5. Szlak nie powinien:
 - a. prowadzić tą samą drogą z innym rodzajem szlaku, np. pieszy z rowerowym lub jeździeckim, chyba że jest to konieczne i nie będzie zagrażało bezpieczeństwu turysty;
 - b. prowadzić wspólnie z innym szlakiem na odcinku dłuższym niż 3 km;

- c. rozwidlać się lub krzyżować ze szlakiem tego samego koloru, także dochodzącym do granicy z terenu innego państwa.
- 6. Należy unikać równoległego przebiegu szlaków tego samego koloru w niewielkiej od siebie odległości.
- 7. Szlaki powinny być dostępne o każdej porze roku z wyjątkiem sytuacji szczególnych.
- 8. Ścieżki spacerowe w pobliżu większych miejscowości turystycznych i uzdrowiskowych powinny mieć formę pętli.
- 9. Ścieżki przyrodnicze i dydaktyczne mogą być wykonywane na zlecenie właściciela lub zarządcy terenu. Ich przebieg, treść krajoznawcza i naukowa ustalane są i finansowane przez zleceniodawcę.

VII. Oznakowanie szlaków

1. Wyróżnia się dwie grupy symboli stosowanych do oznakowania szlaków:
 - a. znaki określające przebieg szlaku;
 - b. znaki informacyjne i ostrzegawcze.
2. Znaki na szlakach:
 - a. pieszych, rowerowych oraz ścieżkach spacerowych, przyrodniczych i dydaktycznych są wykonywane na białym tle wyłącznie w kolorach: czerwonym, niebieskim, zielonym, żółtym i czarnym;
 - b. narciarskich wykonywane są na pomarańczowym tle w kolorach: czerwonym, niebieskim, zielonym i czarnym;
 - c. jeździeckich wykonywane są na białym tle w kolorze pomarańczowym;
 - d. kajakowych – informacyjne wykonywane są w kolorze czarnym na białym tle z granatową obwódką, a ostrzegawcze na białym tle z czerwoną obwódką.

A. Szlaki piesze

1. Znaki określające przebieg szlaku:
 - a. znak podstawowy, prostokątny o wymiarach 90 x 150 mm, składający się z trzech poziomych pasków, przy czym paski zewnętrzne są koloru białego, a pasek środkowy w kolorze szlaku – rys. 1;
 - b. znak początku (końca) szlaku, w kształcie koła o średnicy 100 mm w kolorze białym, w środku którego znajduje się koło o średnicy 40 mm w kolorze szlaku – rys. 2;
 - c. zmiany kierunku szlaków sygnalizują:
 - znak skrętu o wymiarach 90/180 x 90/150 mm, składający się z trzech pasków, gdzie zewnętrzne są w kolorze białym, a środkowy w kolorze szlaku i występuje z załamaniem pod kątem 90° i 135° – rys. 3 i 4;
 - strzałka o wymiarach 90/140 x 176 mm z białym tłem i nałożoną strzałką w kolorze szlaku. W górach zaleca się stosowanie strzałek o wymiarach 100/140 x 176 mm – rys. 5;
 - d. w terenach trudnych orientacyjnie lub celem zwrócenia uwagi turysty na nagłą zmianę kierunku przebiegu szlaku można stosować wykrzyknik w kolorze białym, umieszczanym nad znakiem podstawowym – rys. 6.
4. Urządzenia informacyjne szlaku:
 - a. tablica ze schematyczną siecią szlaków o wymiarach 500 x 700 mm. Tło białe z czarnym liternictwem według wzoru przedstawionym na rysunku dołączonym do instrukcji

i kolorowym zaznaczeniem szlaków oraz napisem „PTTK” i nazwą jednostki znakującej, a także z podaniem na odwrocie numeru ewidencyjnego z Centralnej Kartoteki Szlaków PTTK – rys 12;

- b. drogowskaz szlaku o wymiarach 150 x 450 mm (w tym strzałka kierunkowa 110 mm) z oznaczeniem koloru szlaku na strzałce (grocie) drogowskazu, na przeciwnym końcu na białym tle czarny napis „PTTK” i nazwa jednostki znakującej – krój i wielkość liter jak na rysunku. W pierwszym wierszu umieszczamy miejscowość (miejsce) pośrednią, a w drugim miejscowość (miejsce) docelową wraz z czasem przejścia (góry) lub odległości (niziny), a także z podaniem na odwrocie numeru ewidencyjnego drogowskazu z Centralnej Kartoteki Szlaków PTTK – rys. 13 i 14;
- c. dla szlaków międzynarodowych wprowadza się oznaczenie symbolem lub numerem szlaku poprzez umieszczenie na kolorowym pasku strzałki (grotu) drogowskazu (kolor liter biały lub czarny przy szlaku żółtym) – rys. 15;
- d. tablica z nazwą miejsca (punktu topograficznego) o wymiarach 150 x 350 mm, żółte tło z czarnym liternictwem o kroju i wielkości zgodnie z załącznikiem nr 1 do instrukcji – rys. 16;
- e. tablice informacyjne o zagrożeniu lawinowym:
 - tablica o wymiarach 150 x 450 mm na czerwonym tle napis „SZLAK ZAMKNIĘTY” i nazwa jednostki znakującej – rys. 17;
 - tablica o wymiarach 400 x 400 mm z żółtą-czarną szachownicą i napisem „LAWINY”, ustawiana w terenie zagrożonym lawinami – rys. 18;
 - tablica pionowa o czerwono-niebieskim tle z białą sylwetką dłoni i białym napisem „ALARM LAWINOWY” informująca o bezpośrednim zagrożeniu życia lub zdrowia – rys. 19.

B. Ścieżki spacerowe

5. Znaki określające przebieg ścieżek spacerowych:
 - a. znak podstawowy, kwadrat o boku 100 mm, jest podzielony na dwa trójkąty, z których prawy górny jest biały, a lewy dolny w kolorze ścieżki spacerowej – rys. 20;
 - b. znak zmiany kierunku przebiegu ścieżki spacerowej stanowi znak podstawowy z dodaniem z lewej lub prawej strony białego trójkąta o wysokości 50 mm – rys. 21;
6. Urządzeniem informacyjnym jest drogowskaz o wymiarach 150 x 450 mm (w tym strzałka kierunkowa 110 mm) ze zmniejszonym znakiem podstawowym na strzałce (grocie) drogowskazu, na przeciwnym końcu na białym tle czarny napis „PTTK” i nazwa jednostki znakującej – krój i wielkość liter jak na rysunku oraz podanie czasu przejścia (góry) lub odległości (niziny) do punktu docelowego, a także z podaniem na odwrocie numeru ewidencyjnego drogowskazu z Centralnej Kartoteki Szlaków PTTK – rys. 22.

C. Ścieżki przyrodnicze i dydaktyczne

7. Znaki określające przebieg ścieżek przyrodniczych i dydaktycznych:
 - a. znak podstawowy, kwadrat o boku 100 mm z kolorowym paskiem o szerokości 30 mm biegnącym z lewego górnego rogu do prawego dolnego – rys. 23;
 - b. znak zmiany kierunku przebiegu ścieżki przyrodniczej i dydaktycznej stanowi znak podstawowy z dodaniem z lewej lub prawej strony białego trójkąta o wysokości 50 mm – rys. 24.

D. Szlaki narciarskie

8. Znaki określające przebieg szlaku:
 - a. znak podstawowy, prostokątny o wymiarach 90 x 150 mm, składający się z trzech poziomych pasków, przy czym paski zewnętrzne są koloru pomarańczowego, a pasek środkowy w kolorze szlaku – rys. 25;
 - b. tyczka kierunkowa, ustawiana w terenach otwartych z namalowanym w górnej części znakiem szlaku;
 - c. kierunkowskaz o wymiarach 150 x 300 mm w tym strzałka kierunkowa 110 mm, tło pomarańczowe, grot w kolorze szlaku – rys. 26.
9. Urządzenia informacyjne szlaku:
 - a. drogowskaz szlaku o wymiarach 150 x 450 mm (w tym strzałka kierunkowa 110 mm), z oznaczonym kolorem szlaku na strzałce (grocie) drogowskazu, po przeciwnym końcu na pomarańczowym tle napis „PTTK” i nazwa oddziału znakującego – krój i wielkość liter jak na rysunku. W pierwszym wierszu umieszczamy miejscowość (miejsce) pośrednią, a w drugim miejscowość (miejsce) docelową wraz z odległościami do tych miejscowości, a także z podaniem na odwrocie numeru ewidencyjnego drogowskazu z Centralnej Kartoteki Szlaków PTTK – rys. 27;
 - b. znaki ostrzegawcze, trójkątne o żółtym tle oznaczające:
 - liczne skręty – rys. 28;
 - zwężenie szlaku – rys. 29;
 - zakręt w prawo (lewo) – rys. 30;
 - nierówności terenu – rys. 31;
 - rozwidlenie szlaku – rys. 32;
 - skrzyżowanie – rys. 33;
 - odcinek szlaku jednokierunkowego (nartostrady) o ruchu dwukierunkowym – rys. 34;
 - niebezpieczny odcinek szlaku – rys. 35;
 - trudniejszy odcinek szlaku, wymagający zmniejszenia szybkości jazdy – rys. 36;
 - przeszkoda na szlaku i obowiązek zatrzymania się – rys. 37.

E. Szlaki rowerowe

10. Do oznakowania międzynarodowych szlaków rowerowych stosuje się następujące znaki:
 - a. znak podstawowy – kwadrat o boku 200 mm otoczony zieloną obwódką o szerokości 5 mm. W górnej części znaku umieszczony jest wizerunek roweru w kolorze zielonym, poniżej litera „R” i cyfra określająca numer szlaku w kolorze zielonym – rys. 38;
 - b. znak początku (końca) szlaku – kwadrat o boku 200 mm otoczony zieloną obwódką o szerokości 5 mm. W górnej części znaku umieszczony jest wizerunek roweru w kolorze zielonym, poniżej litera „R”, cyfra określająca numer szlaku oraz koło o średnicy 50 mm w kolorze zielonym – rys. 39;
 - c. znak zmiany kierunku – kwadrat o boku 200 mm otoczony zieloną obwódką o szerokości 5 mm. W górnej części znaku umieszczony wizerunek roweru w kolorze zielonym, poniżej litera „R”, cyfra określająca numer szlaku oraz strzałka o długości 50 mm w kolorze zielonym – rys. 40 i 41;
11. Do oznakowania krajowych szlaków rowerowych stosuje się następujące znaki:
 - a. znak podstawowy – kwadrat o boku 200 mm otoczony obwódką o szerokości

- 5 mm w kolorze czarnym. W górnej części znaku umieszczony jest wizerunek roweru w kolorze czarnym, poniżej prostokąt o wymiarach 150 x 50 mm w kolorze szlaku – rys. 42;
- b. znak początku (końca) szlaku – kwadrat o boku 200 mm otoczony obwódką o szerokości 5 mm w kolorze czarnym. W górnej części znaku umieszczony jest wizerunek roweru w kolorze czarnym, poniżej koło o średnicy 50 mm w kolorze szlaku – rys. 43;
 - c. znak zmiany kierunku – kwadrat o boku 200 mm otoczony czarną obwódką o szerokości 5 mm. W górnej części znaku umieszczony wizerunek roweru w kolorze czarnym, poniżej strzałka o długości 120 mm w kolorze szlaku – rys. 44.
12. Na szlakach rowerowych stosuje się następujące znaki informacyjne:
- a. drogowskaz o wymiarach 400 x 200 mm otoczony obwódką szerokości 5 mm w kolorze czarnym. Znak składa się z dwu części podzielonych pionową linią ciągłą o szerokości 5 mm w kolorze czarnym. W większej części znaku u góry umieszczony jest wizerunek roweru w kolorze czarnym oraz strzałka skierowana w lewo, prawo lub w górę w kolorze szlaku. Poniżej umieszczone są nazwy miejscowości, przez które prowadzi szlak z odległościami w kilometrach w kolorze czarnym. W mniejszej części znaku umieszczoną jest nazwa jednostki znakującej – rys. 45, 46 i 47;
W przypadku znaków umieszczanych na szlakach międzynarodowych wszystkie elementy znaku winny być wykonane w kolorze zielonym – rys. 48, 49 i 50;
Na odwrocie znaku umieszcza się w sposób trwały numer ewidencyjny znaku na danym szlaku;
 - b. tablica informacyjna z siecią szlaków rowerowych – o wymiarach 600 x 750 mm lub 750 x 1 000 mm – w treści tablicy znajduje się logo i nazwa administratora szlaku, legenda oraz schemat szlaków rowerowych najbliższej okolicy od miejsca ustawienia tablicy. Na schemacie linie symbolizujące poszczególne szlaki powinny odpowiadać kolorom tych szlaków. Zaleca się podawanie numerów kodowych szlaków. W legendzie znajdują się wizerunki rowerów w kolorach szlaków z podanym obok numerem kodowym oraz nazwami miejscowości początku i końca szlaku – rys. 51;
 - c. tablica dydaktyczna zawierająca opis obiektu, ustawiana w jego sąsiedztwie. Jej wymiary i sposób wykonania uzależnione są od prezentowanej treści. Tablica powinna zawierać nazwę właściciela obiektu oraz logo i nazwę jednostki znakującej.
13. Szlak pieszy lub jego odcinek, na którym dopuszczony jest ruch rowerów, winien być oznakowany drogowskazem przeznaczonym dla szlaków pieszych z umieszczonym na nim wizerunkiem roweru – rys. 52.
14. W uzasadnionych warunkami terenowymi przypadkach, poza drogami publicznymi dopuszcza się stosowanie znaków zablokowanych: podwójnych, sporadycznie potrójnych (na bardzo krótkich odcinkach) malowanych przy użyciu szablonów. Znaki umieszcza się w następującej kolejności kolorów licząc od góry: czerwony, niebieski, zielony, żółty, czarny – rys. 53 i 54.

F. Szlaki jeździeckie

15. Znaki określające przebieg szlaku są w kolorze pomarańczowym na białym tle:
- a. znak podstawowy – kwadrat o boku 150 mm w kolorze białym z umieszczonym centralnie pomarańczowym kołem o średnicy 60 mm – rys. 55;

- b. znak początku (końca) szlaku – kwadrat o boku 150 mm w kolorze białym z umieszczonym centralnie czarnym kołem o średnicy 100 mm i na nim symetrycznie umieszczonym pomarańczowym kołem o średnicy 60 mm – rys. 56;
- c. znaki zmiany kierunku przebiegu szlaku:
- znak umieszczany przed rozwidleniem: kwadrat o boku 150 mm w kolorze białym z umieszczonym znakiem skrętu w kształcie paska o szerokości 30 mm zagiętego pod kątem 90° – rys. 57;
 - znak umieszczany przed rozwidleniem - prostokąt o bokach 150 mm i 200 mm w kolorze białym z umieszczonym znakiem skrętu w kształcie paska o szerokości 30 mm zagiętego w połowie pod kątem 135° – rys. 58;
 - znak umieszczany na rozwidleniu - kwadrat o boku 150 mm w kolorze białym z umieszczoną centralnie pomarańczową strzałką o długości 150 mm i szerokości 30/90 mm – rys. 59;
- d. znak informujący o zmianie kierunku szlaku lub umieszczony w miejscu gdzie przebieg szlaku nie może być wystarczająco oznakowany - kwadrat o boku 150 mm w kolorze białym z umieszczonym centralnie wykrzyknikiem (wysokość wykrzyknika 120 mm, średnica kropki 30 mm) – rys. 60;
- e. znak informujący o postoju lub popasie - kwadrat o boku 200 mm w kolorze białym z umieszczonym na nim piktogramem głowy konia i nad nim czarnym zarysem dachu – rys. 61.
- f. znak informujący o stajni etapowej – kwadrat o boku 200 mm w kolorze białym z umieszczonym na nim piktogramem głowy konia i czarnym zarysem dachu i ścian stajni; u dołu znaku można podać odległość do stajni etapowej – rys. 62.
16. Urządzenia informacyjne:
- a. drogowaskaz o wymiarach 150 x 450 mm (w tym strzałka kierunkowa 110 mm), na białym tle w czarnym kolorze umieszcza się napis PTTK, numer szlaku, piktogram głowy konia, nazwę miejscowości i odległość w kilometrach lub godzinach albo piktogram popasu/postoju lub stajni etapowej i odległości w metrach. Krój i wielkość liter jak na rysunku; skróty km, h oraz m należy pisać małymi literami; w górach należy podawać odległość w godzinach marszu stępem. Na grocie strzałki znak podstawowy szlaku, na odwrócenie drogowaskazu nazwa jednostki znakującej – rys. 63, 64 i 65;
- b. tabliczka o wymiarach 150 x 150 mm, na białym tle centralnie umieszczony czarny wykrzyknik (wysokość wykrzyknika 120 mm, średnica kropki 30 mm) – oznacza nakaz poruszania się ze zwiększoną uwagą lub konieczność zejścia z konia (stromy odcinek szlaku, zawały leśne, odcinki zabronione, inne przeszkody lub miejsca trudne, skrzyżowanie z ruchliwą drogą itp.) – rys. 66;
- c. tabliczka z numerem szlaku o wymiarach 120 x 200 mm, na białym tle w czarnym kolorze numer szlaku i piktogram głowy konia, a obok po prawej stronie pomarańczowy znak podstawowy szlaku – rys. 67;
- d. tabliczka o wymiarach 200 x 200 mm na białym tle centralnie umieszczony pomarańczowy wykrzyknik (wysokość wykrzyknika 120 mm, średnica kropki 30 mm), a z lewej i prawej jego strony piktogramy głowy konia w kolorze czarnym – oznacza początek (lub koniec) wspólnego odcinka ze szlakiem pieszym lub rowerowym – rys. 68.

G. Szlaki kajakowe

17. Podstawowym urządzeniem stosowanym do oznakowania szlaków kajakowych jest tablica z zadaszaniem – rys. 69.
18. Każda tablica składa się z dwóch paneli:
 - a. górny przedstawia znak informacyjny lub ostrzegawczy;
 - b. dolny – tabliczka znamionowa przedstawiająca nazwę lub imię i logo szlaku, nazwę lub logo PTTK oraz kolejny numer znaku na szlaku.
19. Znaki informacyjne:
 - a. znak szlaku z kilometrażem mierzonym w górę rzeki – rys. 70;
 - b. znak szlaku z odległością między polami biwakowymi – rys. 71;
 - c. pole biwakowe – rys. 72;
 - d. stacja wodna – rys. 73;
 - e. plan sytuacyjny – rys. 74;
 - f. miejsce wodowania – rys. 75 i 76;
 - g. miejsce dobijania – rys. 77 i 78;
 - h. wpływ szlaku z jeziora – rys. 79;
 - i. nazwa dopływu – rys. 80;
 - j. walory krajoznawcze – rys. 81.
20. Znaki ostrzegawcze:
 - a. niebezpieczeństwo – rys. 82;
 - b. pale – rys. 83;
 - c. pływające pale – rys. 84;
 - d. nisko zwisająca lina – rys. 85;
 - e. miejsce nie do przepłynięcia – rys. 86;
 - f. próg nie do przepłynięcia – rys. 87;
 - g. próg ewentualnie do przepłynięcia po rozpoznaniu – rys. 88;
 - h. wodowskaz – rys. 89;
 - i. elektrownia wodna – rys. 90;
 - j. zakaz pływania – rys. 91.

VIII. Zasady umieszczania znaków

1. Znak szlaku ma za zadanie wskazać turystyce właściwy kierunek wędrówki, potwierdzić słuszność wyboru drogi.
2. Szlak musi być tak wyznakowany, aby umożliwiał wędrowanie w obu kierunkach.
3. Znak szlaku musi być umieszczony prostopadle lub skośnie do osi drogi, ścieżki.
4. Znaki powinny być umieszczane w widocznym miejscu, na kontrastowym tle.
5. Znak początku (końca) jest pierwszym i ostatnim znakiem szlaku (poza ścieżkami spacerowymi, przyrodniczymi i dydaktycznymi). Umieszcza się go bezpośrednio przed pierwszym i za ostatnim znakiem podstawowym – rys 1 i 2.
6. Na szlakach pieszych na odcinkach szlaku bez skrzyżowań i rozwidleń znaki można umieszczać w odległości nie większej jak 200 m jeden od drugiego.
7. Przejście szlaku przez skrzyżowania i rozwidlenia dróg powinno być tak oznakowane, aby znaki były widoczne dla obu kierunków wędrowania.

8. Znak skrętu i strzałki mogą być stosowane zamiennie w zależności od sytuacji i możliwości ich umieszczenia w terenie (zaleca się, aby znak skrętu był umieszczany na obiekcie znajdującym się przed ścieżką, drogą w którą skręcamy, a strzałka była umieszczana na obiekcie znajdującym się za ścieżką, drogą w którą skręcamy).
9. Znaki różnych rodzajów szlaków prowadzące wspólnie należy blokować, o ile ich kształt na to pozwala. W przeciwnym wypadku należy zawsze umieszczać je na tych samych stanowiskach.
10. Na wspólnym odcinku przebiegu dwóch i więcej szlaków znaki należy zblokować tak, aby paski koloru szlaku były oddzielone pojedynczymi paskami białymi – rys. 7 – 12. W znaku zblokowanym kolory umieszcza się od góry w następującej kolejności: czerwony, niebieski, zielony, żółty, czarny.
11. Na wspólnym przebiegu szlaku pieszego i ścieżki spacerowej znak zblokowany składa się ze znaku ścieżki spacerowej i pod nim znaku szlaku – rys. 7.
12. Na wspólnym przebiegu kilku szlaków przy skrócie jednego szlaku stosuje się wyłącznie znak zblokowany przedstawiony jak na rys. 11.
13. Przy zblokowaniu dwu znaków skrętu, znak zewnętrzny posiada wymiary 180 x 150 mm – rys. 8.
14. Przy skrócie kilku szlaków stosuje się wyłącznie strzałki – rys. 9 i 10.
15. W przypadku umieszczania znaku na jasnym tle, cały znak należy obwieść szarym paskiem o szerokości od 10 do 30 mm.
16. Na cienkich drzewach, tyczkach znak wykonuje się w postaci obrączki.
17. Przy szlaku biegnącym przez tereny otwarte, gdzie obiekty, na których można umieścić znak są oddalone do 50 m od trasy dopuszcza się umieszczanie znaków na tych obiektach.
18. Znak sygnalizujący skręt szlaku rowerowego umieszcza się po prawej stronie drogi w odległości 30 – 100 m przed miejscem skrętu szlaku.
19. Znaki drogowe służące do oznakowania szlaków rowerowych biegnących drogami publicznymi umieszcza się po prawej stronie drogi na typowych do tego celu konstrukcjach nośnych zgodnie z zasadami zawartymi w przepisach o znakach i sygnałach na drogach stanowiących załącznik do „Prawo o ruchu drogowym”, za zgodą zarządcy drogi znaki szlaków można montować na istniejących konstrukcjach pod istniejącymi znakami konwencjonalnymi
20. Tablice z siecią szlaków i drogowskazy powinny być ustawiane na początku (końcu) szlaku, w węzłach szlaków, przy obiektach PTTK – w miejscach uzasadnionych dużym ruchem turystycznym.

IX. Technika znakowania

1. Znaki mogą być malowane farbami wodoodpornymi lub umieszczane w postaci gotowych elementów wykonanych z różnych materiałów i mocowane trwale w zależności od podłoża. W każdym wypadku ich kolory, wielkość i kształty muszą odpowiadać wymaganiom niniejszej Instrukcji i mieć estetyczny wygląd.
2. Likwidowane znaki lub ich części należy: zamalować szarą farbą lub usunąć, a gotowe elementy zdemontować.

3. Nie wolno malować znaków na słupach wysokiego napięcia.
4. Znaki i urządzenia informacyjne muszą być widoczne w każdych warunkach.
5. Znaki nie mogą być zasłonięte przez: chwasty, krzaki, samosiejki, gałęzie drzew itp. Przeszkody te muszą być usunięte w czasie znakowania szlaku oraz jego bieżącej kontroli.
6. Dostosowanie szlaku pieszego dla narciarzy polega na wytyczeniu tzw. wariantów narciarskich szlaku pieszego, omijając zbyt wąskie i strome odcinki szlaku pieszego. Wykonanie wariantu narciarskiego wymaga często wylesień i robót ziemnych, które należy uzgodnić z odpowiednimi instytucjami i właścicielami terenów.
7. W celu zwiększenia bezpieczeństwa turystów narciarzy stosuje się następujące szerokości tras zależnie od spadku stoku:
 - przy spadku do 10° – około 6 m;
 - przy spadku do 15° – około 10 m;
 - przy spadku do 25° – około 12 m.

X. Konserwacja i odnawianie szlaków

1. Utrzymanie szlaków dzielimy na konserwację bieżącą i odnowienia, przy czym:
 - a. konserwacja bieżąca obejmuje usunięcie powstałych na szlakach szkód i powinna być przeprowadzona co roku przed sezonem, a w przypadku wystąpienia dużych zniszczeń doraźnie;
 - b. odnowienie szlaku obejmuje otworzenie wszystkich znaków, weryfikację ich prawidłowego położenia, ewentualnie wykonanie zmian w przebiegu szlaku (przełożenie) zatwierdzonych uprzednio przez odpowiednią komisję ZG PTTK, a także ewentualną wymianę urządzeń informacyjnych.
2. Planowane odnowienie szlaku odbywa się co cztery lata, a w przypadku dobrego stanu rzadziej.
3. Odnowienie szlaku powinno być prowadzone w kierunku przeciwnym niż poprzednie odnowienie.
4. Na wspólnym odcinku przebiegu kilku szlaków należy odnowić znaki wszystkich szlaków.
5. Przy odnowieniu szlaku należy sprawdzić, czy zostały skasowane stare znaki np. na przełożonym odcinku szlaku.
6. Konserwacja szlaków narciarskich wymaga dodatkowo:
 - a. przed sezonem: uzupełnienie znakowania, podcięcie gałęzi ograniczających widoczność, oczyszczenie nawierzchni szlaku oraz urządzeń odwadniających, ustawienie tyczek, drogowskazów i znaków informacyjnych i ostrzegawczych.
 - b. po sezonie: zdjęcie tyczek i zmagazynowanie ich do następnego sezonu, wynotowanie wszelkich usterek celem usunięcia ich przed następnym sezonem.
7. Jednostki znakujące szlaki zobowiązane są do bieżącej analizy ich wykorzystania i zgłaszania wniosków o ich likwidację.

XI. Odbiór, rozliczenie, dokumentacja szlaków

1. Wysokość maksymalnych stawek na prace znakarskie ustala zarządzeniem Sekretarz Generalny ZG PTTK zgodnie z uchwałą ZG PTTK.
2. Prace związane z budową ścieżek i przygotowaniem terenu pod szlaki narciarskie wykonuje się na podstawie zatwierzonego kosztorysu.

3. Odbioru prac znakarskich dokonuje komisja w skład której wchodzi:
 - a. przedstawiciel jednostki prowadzącej prace znakarskie;
 - b. członek zespołu znakarskiego wykonującego prace;
 - c. na szlakach nowych – projektant.
4. Przy odbiorze komisja przechodzi szlak w odwrotnym kierunku niż był odnawiany.
5. W razie stwierdzenia usterek wykonujący prace zespół znakarski musi bezzwłocznie je usunąć.
6. Na podstawie przedłożonych rachunków z wykonanych prac wraz protokołami odbioru oddział (jednostka) PTTK sporządza sprawozdanie merytoryczne i finansowe podpisane przez prezesa (urzędującego członka zarządu), skarbnika (głównego księgowego) i kierownika grupy znakarskiej i przesyła do właściwej komisji ZG PTTK.
7. Komisje ZG PTTK wg przyjętych przez siebie zasad dokonują weryfikacyjnych kontroli prac znakarskich na wybranych szlakach.
8. Ustala się następujący harmonogram planowania, wykonania i rozliczenia prac znakarskich:
 - a. plany na przyszły rok do 15 października br.;
 - b. wykonanie zasadniczych prac znakarskich należy zakończyć zgodnie z ustaleniami podpisanej umowy;
 - c. rozliczenie z wykonanych prac znakarskich należy przedłożyć najpóźniej w terminie przewidzianym w umowie.
9. Ewidencja szlaków jest prowadzona w Centralnej Kartotece Szlaków PTTK w Zarządzie Głównym PTTK.
10. Na szczegółową dokumentację szlaków składają się:
 - a. wykaz szlaków na terenie działania jednostki znakującej;
 - b. mapa (mapy) w skali 1:50 000 lub 1:25 000 z naniesionym przebiegiem szlaków;
 - c. opis przebiegu szlaku z uwzględnieniem rodzaju nawierzchni dróg i danych do ewidencji komputerowej;
 - d. kartoteka szlaku z adnotacjami o terminach odnowień oraz wykazem drogowisków i tablic;
 - e. plany prac znakarskich;
 - f. rozliczenia prac znakarskich.
11. Wszelkie zatwierdzone zmiany przebiegu szlaków powinny być bezzwłocznie naniesione w Centralnej Kartotece Szlaków PTTK przez upoważnione osoby lub jednostki oraz w dokumentacji szlaków w poszczególnych jednostkach PTTK.

XII. Ustalenia końcowe

1. Interpretacja poszczególnych zapisów oraz zalecenia szczegółowe pozostają w gestii właściwych komisji ZG PTTK.

Zarząd Główny PTTK

Spis treści

I. Wstęp	3
II. Podstawy prawne	3
III. Definicja szlaku turystycznego	4
IV. Organizacja prac znakarskich	4
V. Ogólne zasady projektowania szlaków	5
VI. Ogólne zasady prowadzenia szlaków	6
VII. Oznakowanie szlaków	7
A. szlaki piesze	7
B. ścieżki spacerowe	8
C. ścieżki przyrodnicze i dydaktyczne	8
D. szlaki narciarskie	8
E. szlaki rowerowe	9
F. szlaki jeździeckie	10
G. szlaki kajakowe	12
VIII. Zasady umieszczania znaków	12
IX. Technika znakowania	13
X. Konserwacja i odnowienie szlaków	14
XI. Odbiór, rozliczanie, dokumentacja szlaków	14
XII. Ustalenia końcowe	15

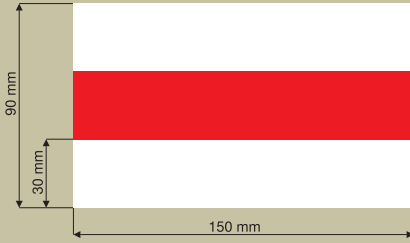
Opracował: *zespół*

Opracowanie graficzne: *Andrzej Wielocha*

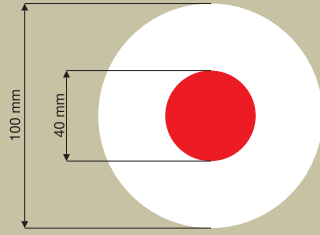
ISBN 978-8-370054-89-2

Wydawnictwo PTTK „Kraj”

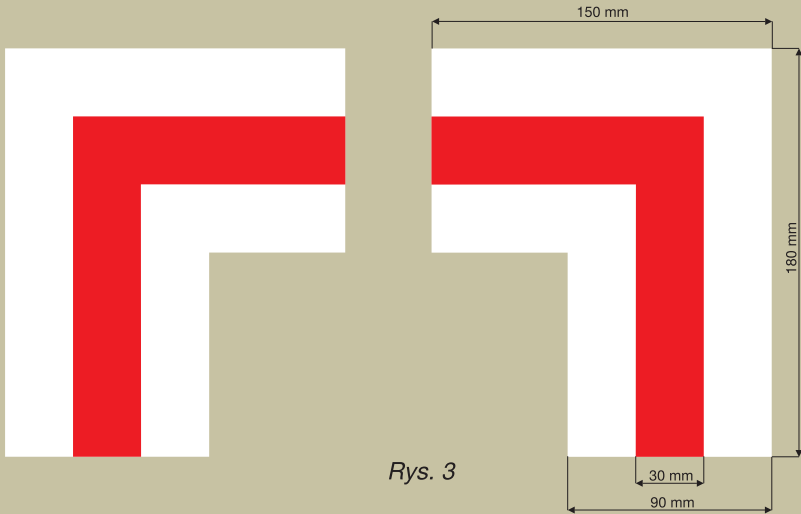
Warszawa 2007

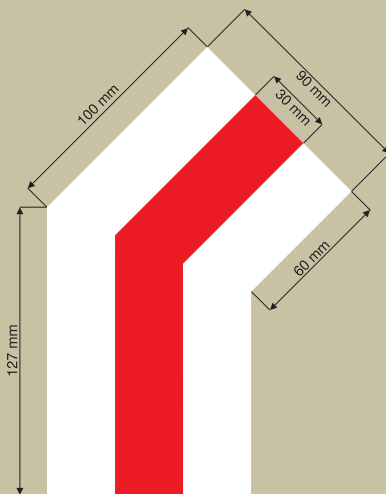
Rys. 1

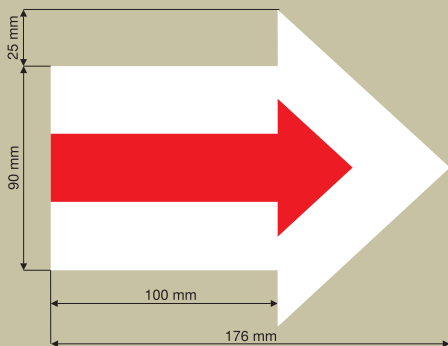
Rys. 2

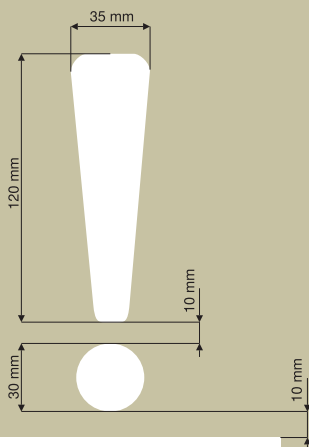
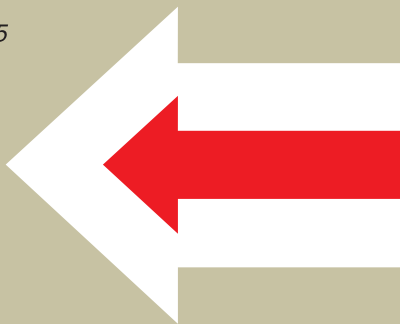
Rys. 3

Rys. 4

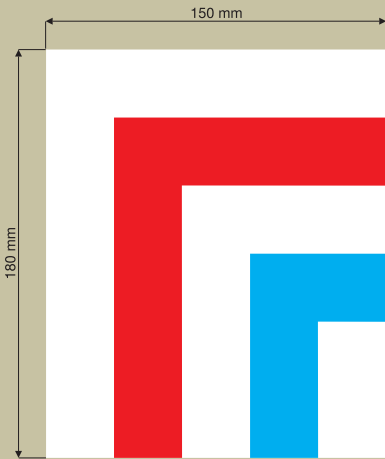
Rys. 5

Rys. 6

Rys. 7

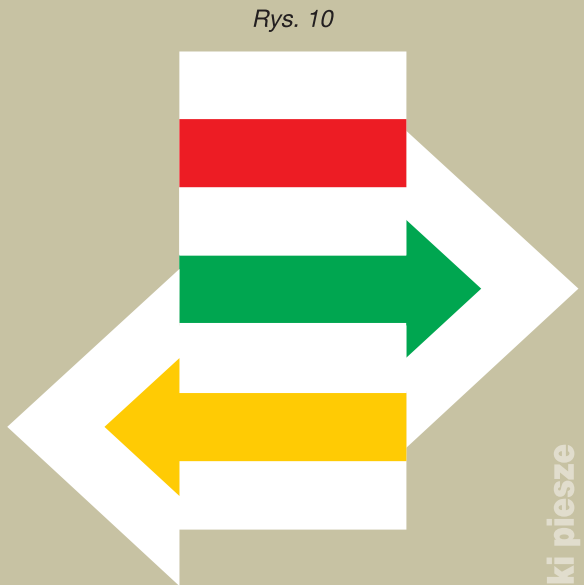
Rys. 8

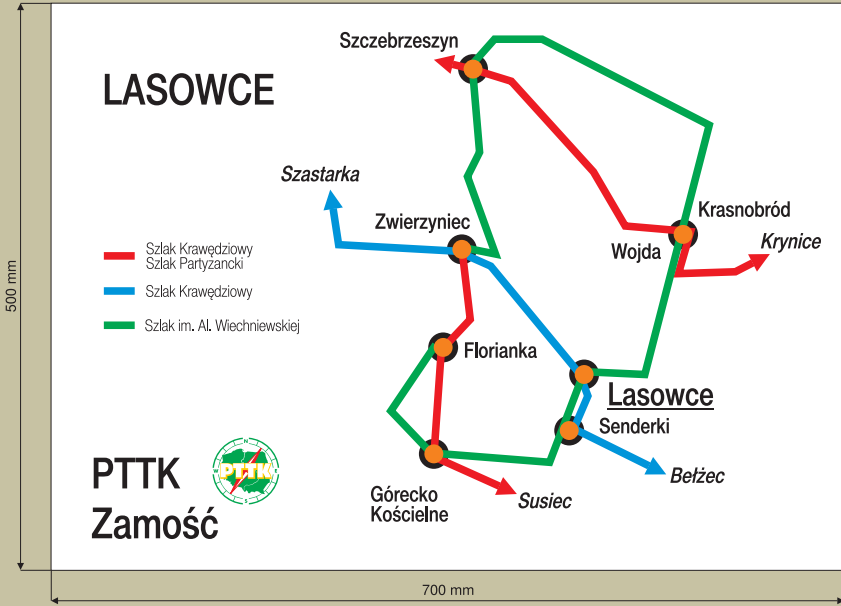
Rys. 9

Rys. 11

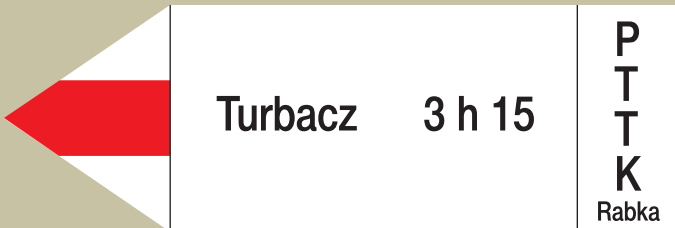
Rys. 10

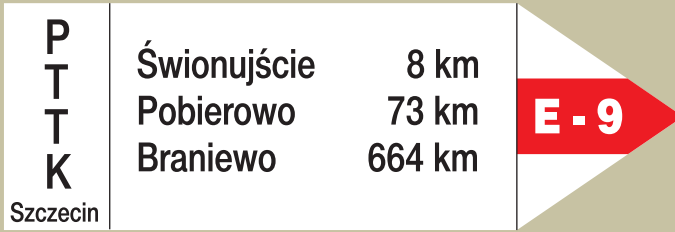
Rys. 12

Rys. 13

Rys. 14

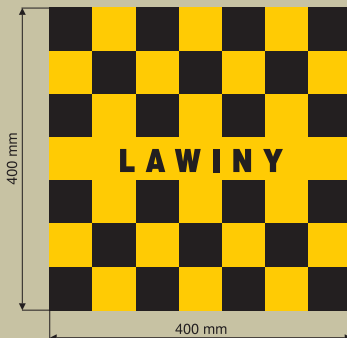
Rys. 15

Rys. 16

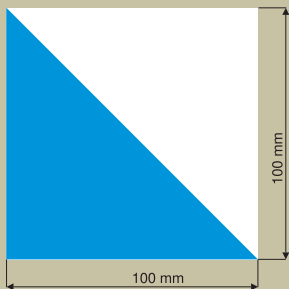
Rys. 17

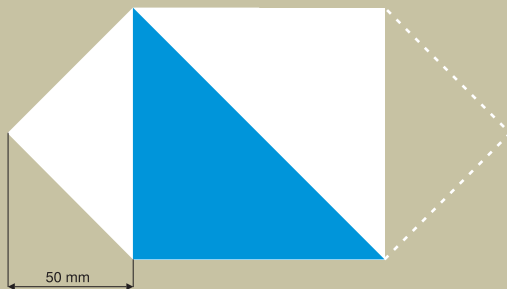
Rys. 18

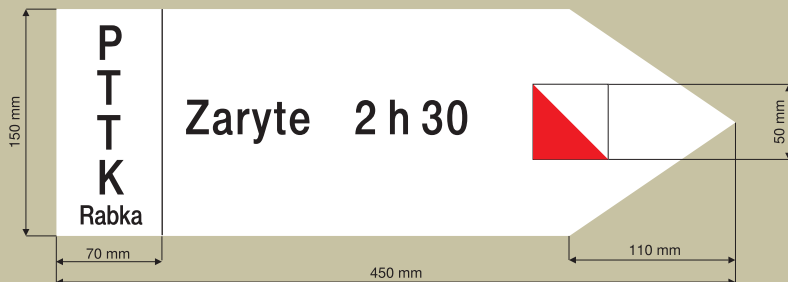
Rys. 19

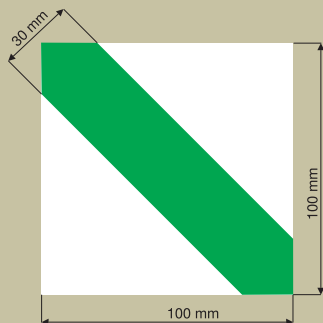
Rys. 20

Rys. 21

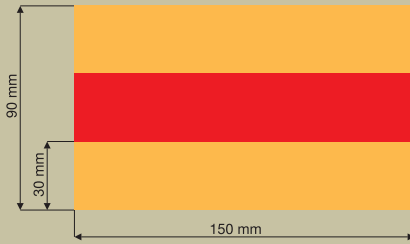
Rys. 22

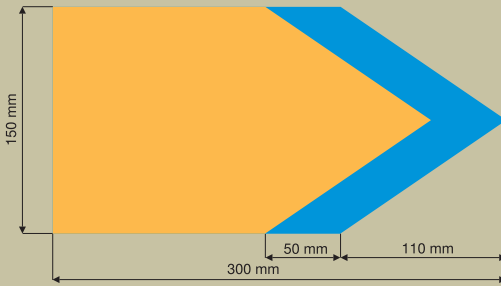
Rys. 23

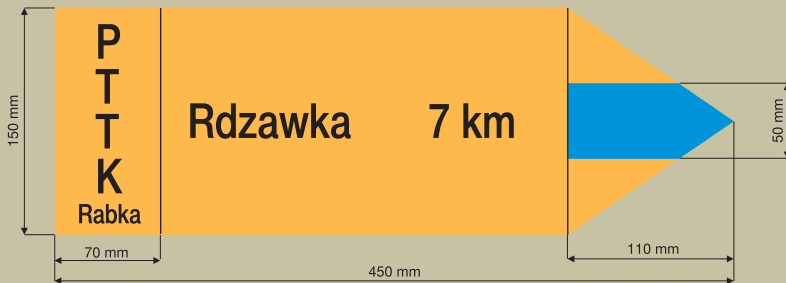
Rys. 24

Rys. 25

Rys. 26

Rys. 27

Rys. 28

Rys. 29

Rys. 30

Rys. 31

Rys. 32

Rys. 33

Rys. 34

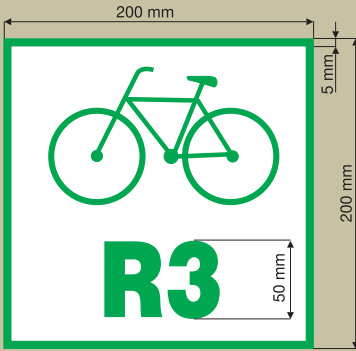
Rys. 35

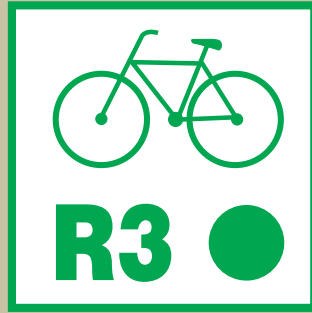
Rys. 36

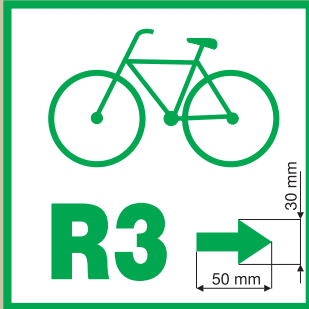
Rys. 37

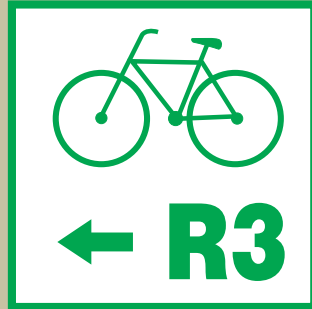
Rys. 38

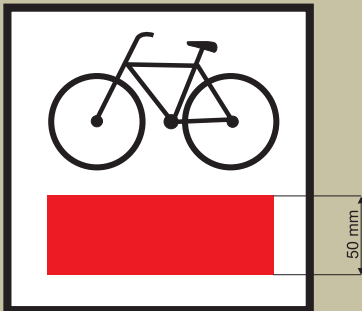
Rys. 39

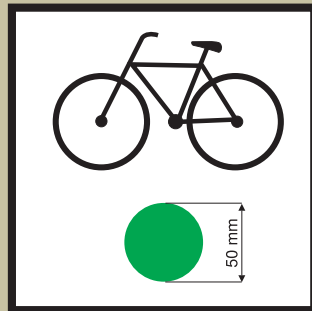
Rys. 40

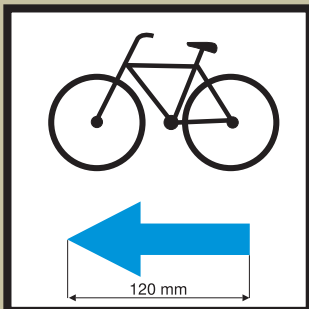
Rys. 41

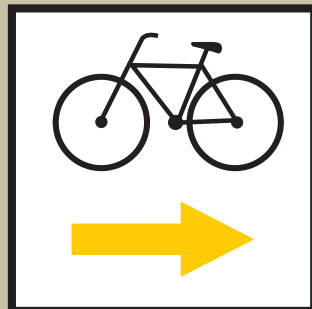
Rys. 42

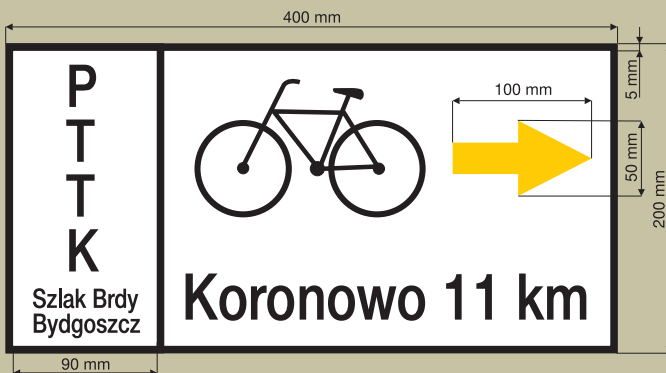

Rys. 43

Rys. 44

Rys. 45

Rys. 46

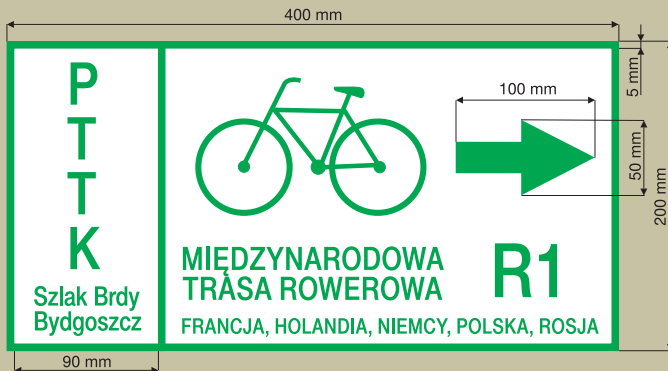
Rys. 47

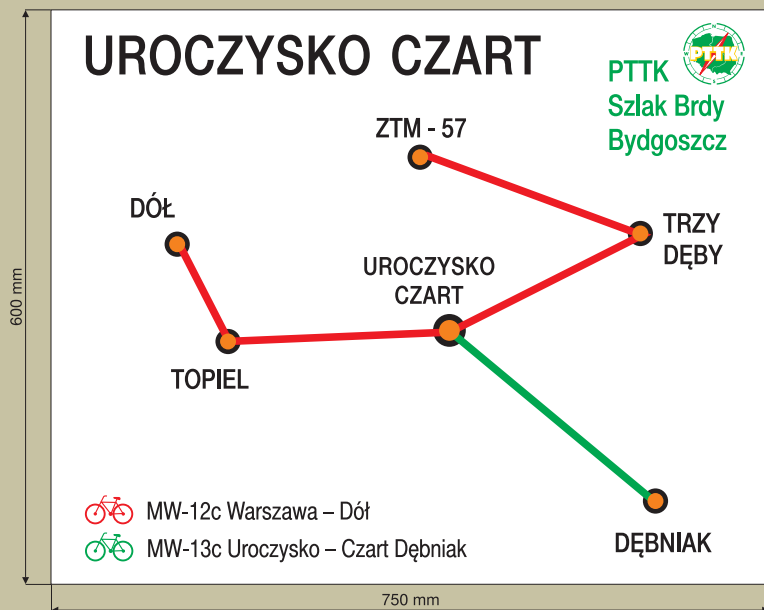
Rys. 48

Rys. 49

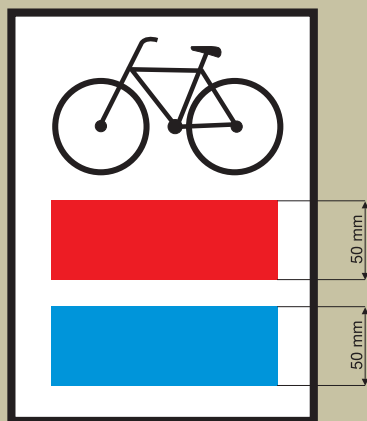
Rys. 50

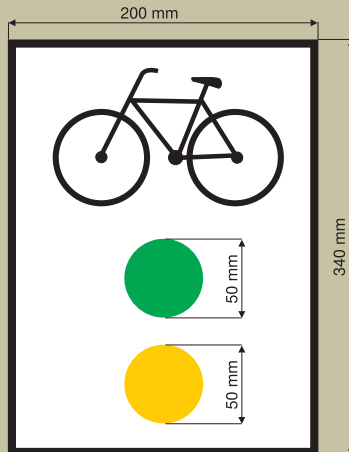
Rys. 51

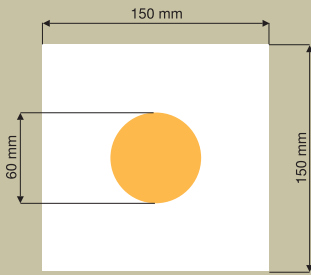
Rys. 52

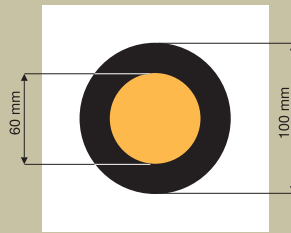
Rys. 53

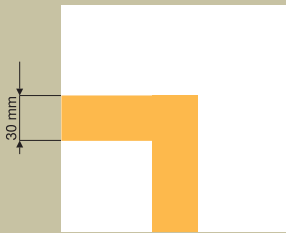
Rys. 54

Rys. 55

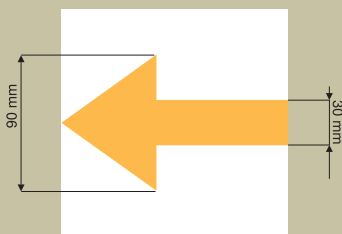
Rys. 56

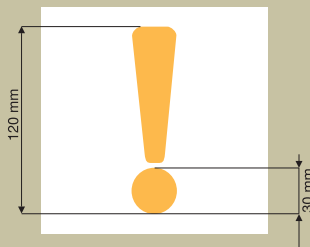
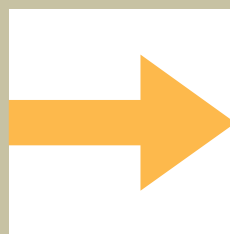
Rys. 57

Rys. 58

Rys. 59

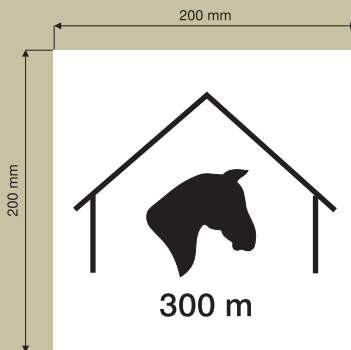

Rys. 60

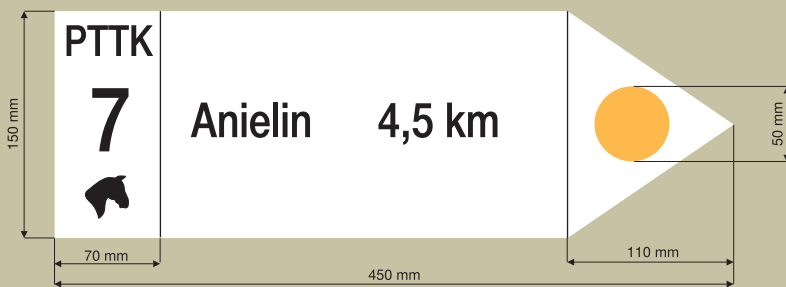
PTTK 14

Rys. 61

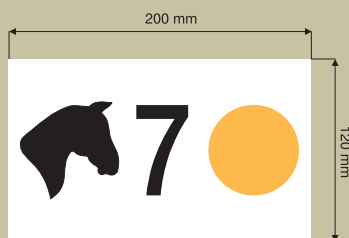
Rys. 62

Rys. 63

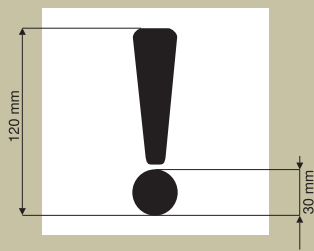
Rys. 64

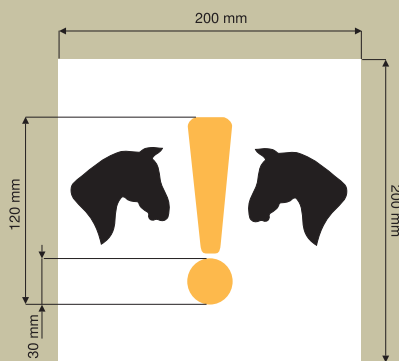
Rys. 67

Rys. 65

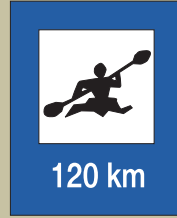
Rys. 66

Rys. 68

Rys. 69

Rys. 70

STANICA WODNA PTTK UKTA

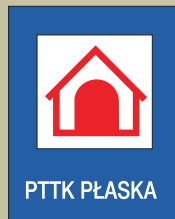
NAJBLIŻSZE POLE BIWAKOWE

	PTTK NOWY MOST	7 km
⇒	Jez. JERZEWKO	12 km
⇒	IZNOTA	13,5 km
	PTTK KAMIENI	16 km

Rys. 71

Rys. 72

Rys. 73

Rys. 74

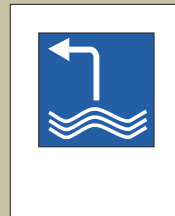
Rys. 75

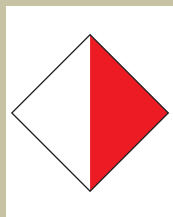
Rys. 76

Rys. 77

Rys. 78

Rys. 79

Rys. 80

Rys. 81

Rys. 82

Rys. 83

Rys. 84

Rys. 85

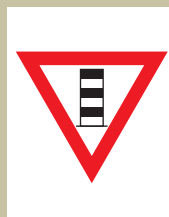
Rys. 86

Rys. 87

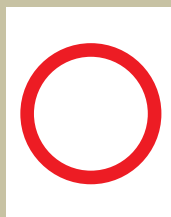
Rys. 88

Rys. 89

Rys. 90

Rys. 91

Polskie Towarzystwo Turystyczno -Krajoznawcze to najstarsze w Polsce stowarzyszenie skupiające turystów i krajoznawców. Powstało w 1950 r. z połączenia Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego istniejącego od 1873 r. oraz Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego istniejącego od 1906 r. i jest spadkobiercą ich tradycji, a także dorobku materialnego i duchowego.

Z Polskim Towarzystwem Turystyczno -Krajoznawczym mądrzej, przyjemniej i łatwiej.

Mądrzej – o sumę doświadczeń wielu pokoleń działaczy PTT, PTK i PTTK, których mądrość jest naszym najcenniejszym kapitałem.

Przyjemniej – bo tylko u nas znajdziesz zrozumienie dla swoich turystycznych i krajoznawczych zainteresowań, oraz wspólny język z ludźmi oddanym podobnej pasji.

Łatwiej – bo system zniżek i ułatwień, którym dysponują nasi członkowie da Ci całkiem nowe możliwości działania.

Przez najatrakcyjniejsze tereny Polski przebiega ponad **63 000** km szlaków pieszych, rowerowych, narciarskich, wodnych i konnych wytyczonych przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Transeuropejskie szlaki piesze i rowerowe przebiegające przez Polskę są również pod opieką naszego Towarzystwa.

Ku **wielkiej przysgodzie** poprowadzą Was szlaki turystyczne wytyczone przez znakarzy z PTTK.

